

V našeji meji zagledamo namestnico drugega rastlinskega plemena — zlatičnico (Ranunculaceae), v meji rastečej reče se podlesna veternica (Anemone nemorosa). Ta je pri nas povsod mej prvimi napovedovalkami pomladi; saj raste povsod po logih in travnikih, ob plotéh in mejah, v večih ali manjih družbah. — Kaj ni lepa vaja uma, če se išče enovrstnost v kupu, ki se vidi na prvi pogled, kakor da bi bil le čudna zmeda vsakovrstnih stvari? In kako lepo je plačilo, ko se pred pazljivim očesom razreši vsa stoterna zmes rastlinska v red in zložnost!

Od druge strani se pa zlatičnice ne priporočajo posebno dobro, ker največ vse imajo ostre sokove, in mnogo jih je naravnost strupenih. Celó naša podlesna veternica je na slabem glasu, da je strupena. Sumljive so vse. Pa v zdravnikovej roki je njih strup mnogokrat zdravilo.

Ako idemo še dalje, povsod vidimo novo življenje v prirodi; vse je, kakor da se slavi še vstajenje od smrti. Vse nosi znamenje rojstva in mladosti. Vse se sveti kakor zlato; rumeno cvetje se vidi, kakor kadar se ljubljeno dete po dolgem spanji prebudi in rumeno svojo glavico privzdiguje proti ljubi mami. Naše rastlinstvo koplje skorej vse svoje prvorojence v rumenilo svetlih žarkov jutranje zarje.

Mladost in ne še segnjili mrličji se bijejo še za prostor. Še pokriva tla brez številah suhih listov. Silna smrt z njimi ni še obdelala, so pa užé véli in razpadajo. Vsaki dan večja toplina, rosa in dež odpravili jih bodo skoraj in kmalu se bodo nad njimi razširjala mlada zelišča, ki bodo srkala iz njih smrti nove moči za svoje mlado življenje.

Ljubi moj tovariš, ali nam ni lepa, nova pomlad najlepši vzgled? Tudi tebe je morda dolga, huda zima tako ali tako morila ali te celó skoro zamorila. Vzbučaj in vzbudi se — posebno ti naš mladi naraščaj in okrepi se za prevažno delo — za pravo omiko svojega milega národa!

(Poleg „štir. l. časov“ A. P.)

Pouk v slovenščini.

(Spisal Janko Toman.)

(Dalje in konec.)

Trudi naj se vsakdo sam svoj jezik izobraževati, bodi si formelno (vnanje) ko logično (notranje), kajti učiteljev jezik naj ne bode le formelno pravilen t. j. glasovno in slovnično natančen, dobro naglaševan, pred učenci glasen, počasen in močan, ampak logično označen, prepričevalen, natančen in resničen.

Radi formelnosti le naslednje:

Naj se ne trpi nemarno izgovarjanje ali celó zamenjava samoglasnikov n. pr. Učenec bere: ječmen. Učitelj: Veš li, kaj je to? Učenec: O da, jačmen! To je sicer le smešnica, a živo in drastično opisuje, kako se govori po naših šolah.

Pri soglasnikih pazi se naj zlasti v izgovarjanji sorodnikov: b—p, d—t n. pr. nad tabo; ako se malomarno izgovori, sliši se: na tabo. G naj se ne izgovarja za h, končni b ne za f. Zmed mnogega omenjam le še izgovarjanja „l“ opisovalnega deležnika preteklega časa v tvornej obliki. Kako se naj izgovarja „sem bil“ ali „sem biv“?

Ako smo se odločili za načelo vse glasovno in slovnično pravilno izgovarjati, ne umem, zakaj bi tû imeli izjemo. V tem obziru ločimo se na tri vrste: Jedni smo za izgovarjanje „l“, drugi za „v“ a tretji niti za „l“ niti za „v“ t. j. „l“ zgovarjajo samo pri pouku (kakor sami trdé). Ubogi! Svoj užé itak težaven stan obtežujejo še s tem, da si še sami bréme nakladajo, prisiljeni na se paziti, da bodo vsak opisovalen deležnik preteklega časa pravilno izgovarjali. Res truda vredno delo!

Drugi so za izgovarjanje ,l' ko ,v'. Mej temi zopet več oddelkov iz različnih razlogov. Nekateri trdé, da se hočejo s tem drugim Slovanom približati. No! da bi se res to užé s tem zgodilo, ne oporekal bi in prvi bi se jim hotel pridružiti. Drugi se ravnaajo po narečji, ne da bi poznali besedo deležnik, a tretji poznajo slovnico, ti se pa sklicujejo na narečje, češ, nikjer mej ljudstvom „l“ ne izgovarjajo. Ako bi to i res bilo, ni to še nikak razlog. Nasprotno je pa znano, da okoli Metlike-Vinice „l“ čisto izgovarjajo. Sicer pa, katero narečje naj bi obveljalo? Za katero bi se vsi vneli?

Pisal bi o tej reči več, a naj zdaj zadostuje, znabiti, da kak sotrudnik o tem kaj več izpregovorí.

Da me pa ne bode kdo napačno razumel, moram omeniti, da nikakor ne zametujem narečja. Ne, ravno nasprotno! Vsak učitelj se mora seznaniti z narečjem svojega obližja, ker „Kinčite ga (jezik) iz lastne moči, iz lastnega vira!“ Ako učitelj jezik dobro zna, mu je potem mogoče, da otroke dovéde do književnega jezika. Se vé, da ne sme pri narečji ostati, ampak naj ga le uporabi, kadar ga pri razjasnenji neogibno potrebuje. Izobraževal se bode po tej poti

učencev jezik,

posebno, ako ga učitelj vedno popravlja in njihove besede iz narečja z boljšimi nadomestuje. Nekateri izrazi so mej ljudstvom še jako prosti, ali na te je treba učitelju posebno paziti, da jih z boljšimi nadomestivši, odpravi. Učitelj z olikanim jezikom ne vpliva s tem le blagodejno na otroke, ampak jih privaja do posnemanja, in ako je vztrajen, nepripogljiv, nevstrašen in če to spoji s pedagogičnim taktom, gotovo to ne bode brezuspešno. Pazi naj le, da otroke sè svojim vedénjem osrči, da brez strahú povedo, kar mislijo. Posebno morajo vedeti, da ne bodo zasmehovani ali kaznjevani, ako se jim primeri, da kaj narobe povedo, ker se pri ravno tacih priložnostih zapazi, kje in koliko jim še manjka.

Z vpitjem in kaznovanjem se jako malo ali pa celó nič ne opravi, pač pa vedno več z milobo. Tega je menda vsakdo prepričan. Se vé, da ne sme v tem do skrajnosti priti, vsaj i v naravi včasih grmi in treska in prirodoznanci trdijo, da to blagodejno vpliva na vso naravo. Ravno tako je v šoli.

Učencu naj se pustí čas v pomislek, kajti v naglici in če se mora hitro odgovoriti se včasí izusti največja neumnost. A tù le do gotove meje, ker ročnost v govorjenji se mora doseči. Nek pedagog (Hildebrand) pravi: „Oni učitelj, kateri učence dovéde do tega, da se pred njim premislijo, ima 50% boljši razred, kakor oni, kateri jim to odurno in nepotrpežljivo brani. Bolje bi bilo, da bi drvaril!“ Sicer prehudo, a ne po vsem neresnično.

Paziti je, da učenec (se vé, da i učitelj) ne govori le pri jezikovnih urah pravilno, ampak vselej in povesod.

II. Slovnica.

Veliko prepira je bilo o tem, ali naj se v ljudski šoli učí slovnica, ali ne; a zdaj smo vsi prepričani, da je slovnica potrebna celó najnižje organizovanim šolam, t. j. našim razdeljenim jednorazrednicam. Se vé, da se ne sme samo predavati in potem učencem ukazovati, da naj se je učé. Slovnica naj bode le pripomoček za dosego namena in naj se je le toliko učí, kolikor je je ustmenej in pisnenej porabi neobhodno potreba. Ni moj namen, da bi tù razkladal svoje misli, kaj in koliko jo je potreba (ker v tem še nismo edini), ampak zaznamovam le pot, po kateri skušam doseči ono, kar je ravno predpisano.

Kakor kaže učni načrt in kakor imamo v berilih slovnico uravnano, poučuje se v koncentričnih krogih. Za prva leta ima vsak učitelj vodilo, katero malorazrednicam jako ugaja, a večrazrednicam — ni jim tako potrebno.

Pot, katero so določili in vodi do cilja, je:

Vzgleđ — spoznanje pravila — uporaba — vaja.

1. Vzgleđi, kateri se vzemo iz berila ali pa splošnega pouka, morajo biti v resnici vzgleđi po vsebini in obliki. Vsebina mora se vselej razložiti, iz česar je razvidno, da naj se rabijo le lahki, kratki vzgleđi. Ko se je zadostno vzgleđov navēdlo in se povsod poudarjalo, kar se jim je hotelo povedati, vadijo naj se otroci, da

2. pravila sami poiščejo. Učitelj, kateri otrokom sam povē pravilo, pripravi otroke ob veselje, katero bi vsled najdeuja imeli. Ume se, da ne najdejo vselej pravila, ali da je včasih nenatančno; tū jim mora učitelj pomagati.

3. Uporaba. Ko se je pravilo našlo, naj se učencem utrdi na berilnih vajah, pri pismenih nalogah ali pa na obojih, a nikoli presilno. Slovnčne ure naj bodo spisne, in ravno tako narobe. Karkoli so se učenci naučili, naj uporabljajo. A to vse ne zadostuje še, slediti mora še

4. vaja. To imenujem ponavljanje, ali bolje popravljanje pri vsakej priložnosti, bodi si pri tem ali onem predmetu s popolno doslednostjo in nerazrušljivo potrpežljivostjo, kajti, kaj pomaga ako se učenec uč v slovnični uri „dve nogi“, pri drugej priložnosti pa pravi: „Ptič ima dve noge“. Smelo trdim, da je ta del, kateri je glavni steber jezиковemu pouku, še najbolj zanemarjen in se najmanj stori v njem. Ne trdim sicer, da se slovnica ne uč, a kaj pomaga, ako pravilo le za isto trenutje velja, k večjemu še pri kaki nalogi in se, ne zmenē za pravilo, vedno po starem vrezava.

Rad bi se še pomudil, in tū o tej reči še kaj govoril; a ker sem se namenil, da zaznamovam le pot, po kateri bi se v slovnici smoter doseči mogel, ne govorim o tem dalje. Ako bodemo po tej poti hodili, uresničile se bodo pesnikove besede, da naš jezik

„Jasno ko struna bo pel,
Zvona enako donil,
Pričal vašo modrost
Na desno, na levo národom“.

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

IV. Školasticizem.

V samostanskih in katedralnih šolah ter na vseučilišnih srednjega veka nastal je filozofsko-teološki duh, po katerem so se vsi nauki opirali na sv. pismo in spise sv. očetov ter na ideje starih piscev, osobito Aristotela. Po tem duhu so se trudili v soglasje spraviti vero in znanje in razjasniti razodete resnice ter storiti jih razumljive. Verujem, ker spoznam — bilo je geslo školastikov. Naj znamenitnejši školastiki so bili Anzelm Canterbury (1033—1109), Abelard (1079—1142), Albert Veliki (1205—1280), sv. Tomo Akvinski (1227—1274).

Školasticizem je sevēda največ gojil teologijo in filozofijo, a ni po vsem zanemarjal ostalih znanosti. Tudi na polji umetnosti je storil dela, katerim se bode ljudstvo čudilo, dokler bode svet stal. V stavbarstvu izumil je gotski slog, ki je po mišljenji mnogih veščakov najdivnejši in najbolj dovršen. Nemški pesnik Gōthe zlasti hvali ta slog na štrasburski cerkvi, ki je baš zavoljo gotskega sloga, v katerem je zidana, nanj učinil velikanski vtis.

Napredek v znanostih in umetnostih tiste dobe sevēda ni bil tako vsestransk in nagel. Če se pa pomisli, da takrat ni bilo še tiskarstva, da je bilo občevanje težavno,